

Nr 162.

Av herr **Hedlund** i Östersund och fru **Västberg**, *angående utredning om rätt för sinnessjuka och sinnesslöa att i särskilda fall efter verkställd sterilisering ingå äktenskap.*

I 2 kap. 5 § giftermålsbalken stadgas, att den som är sinnessjuk eller sinnesslö ej må träda i äktenskap. Detta äktenskapshinder är, i motsats till vissa andra i lagen upptagna hinder mot äktenskap, indispensabelt. För den sinnessjuka och sinnesslöe finns överhuvud taget ingen möjlighet att ingå äktenskap. Grunden till förbudet är uppenbarligen i främsta rummet, att man velat hindra de sinnessjuka och sinnesslöa från att sätta barn till världen. Frågan om rätt för sinnessjuka och sinnesslöa att ingå äktenskap har emellertid efter tillkomsten av lagen den 23 maj 1941 om sterilisering kommit i ett helt nytt läge. Enligt 1 § sagda lag må bl. a. person som med skäl kan antagas komma att genom arvsanlag på avkomlingar överföra sinnessjukdom eller sinnesslöhet steriliseras, såvida han samtyckt därtill. Detsamma gäller i fråga om den som på grund av sinnessjukdom eller sinnesslöhet prövas vara för framtiden uppenbart olämplig att handhava vårdsnaden om barn. I 2 § steriliseringslagen stadgas, att om någon, som må steriliseras enligt lagen, på grund av rubbad själsverksamhet saknar förmåga att lämna giltigt samtycke till åtgärden, han må steriliseras ändå att han ej samtyckt därtill. Någon möjlighet att i sistnämnda fall framtvinga en steriliseringsoperation mot den sjukas vilja finnes emellertid icke.

Vi stå nu inför den situationen, att en sinnessjuk eller sinnesslö icke får ingå äktenskap ens om han underkastat sig sterilisering. Åtskilliga av dessa sjuka äro emellertid relativt samvetsgranna, trofasta och samhällsdugliga personer, ehuru de naturligtvis ofta samtidigt äro korttänkta och omdömeslösa. De kunna icke så sällan försörja sig i något enkelt yrke. Detta gäller särskilt en icke så liten grupp av de sinnesslöa. Ofta fästa de sig på ett fullt normalt sätt vid en person av det motsatta könet och önska gifta sig. Någon möjlighet härtill finns likväl icke ens för det fall, att båda kontrahenterna eller endera av dem låter sterilisera sig, så att de ej kunna få några barn. På denna punkt synes en ändring av lagen böra komma till stånd. Det är grymt och meningslöst att beröva de sjuka de lyckomöjligheter, som äktenskapet även för dem kan innebära. Det ifrågavarande äktenskapshindret framstår såsom särskilt irrationellt, om man betänker, att lagstiftningen icke kunnat förhindra, att de sinnessjuka och sinnesslöa

i stor omfattning sätta utomäktenskapliga barn till världen. Det synes därför böra övervägas, huruvida icke äktenskapshindret för sinnessjuka och sinnesslöa bör göras dispensabelt. Förutsättning för dispens synes böra vara icke blott att endera eller båda kontrahenterna underkastat sig sterilisering utan också att den sjuke står relativt högt och visat en god social anpassning. Lämpligast synes vara att möjlighet att bevilja dispens i dylika fall tillägges Kungl. Maj:t, sedan yttrande i ärendet inhämtats från medicinalstyrelsen. Det kan erinras om att det enligt dansk lag finns möjlighet för Konungen eller den han bemyndigar att efter retslægeraadets hörande tillåta *sinnessjuk* att ingå äktenskap. Den ifrågasatta lagändringen torde emellertid böra föregås av utredning i vanlig ordning. Därvid bör jämväl undersökas i vad mån särskilda bestämmelser i nu förevarande fall kunna vara erforderliga i fråga om äktenskapets civilrättsliga verkningar, makarnas underhållsskyldighet mot varandra o. s. v.

Det kan tilläggas, att den föreslagna dispensmöjligheten skulle erbjuda ett lämpligt påtryckningsmedel för att få de sinnessjuka och sinnesslöa att gå med på sterilisering. Härigenom skulle kunna vinnas en önskvärd effektivisering av steriliseringslagstiftningen.

Med hänvisning till vad som sålunda anförts tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående rätt för sinnessjuka och sinnesslöa att i särskilda fall efter verkställd sterilisering ingå äktenskap ävensom framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 15 januari 1944.

Verner Hedlund.

Disa Västberg.